

Cuprins

Prefață	7
Abrevieri.....	11
Capitolul I. Sistemul jurisdicțiilor internaționale în dreptul internațional public	15
<i>Secțiunea 1.1. Istoria și teoria dreptului internațional public din perspectiva instanțelor internaționale</i>	15
<i>Secțiunea 1.2. Distincția între jurisdicțiile internaționale publice și jurisdicțiile internaționale private</i>	25
<i>Secțiunea 1.3. Caracteristicile și clasificarea instanțelor internaționale</i>	28
Capitolul II. Calificarea diferendului și a situației în dreptul internațional public ...	30
<i>Secțiunea 2.1. Conceptul de diferend și justițiabilitatea acestuia</i>	30
<i>Secțiunea 2.2. Distincția între situație și diferend în dreptul internațional public</i>	31
2.2.1. Diferende juridice și diferende politice.....	33
2.2.2. Relația dintre Curtea Internațională de Justiție și Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite în ceea ce privește acțiunile în fața acesteia și acțiunile paralele ale Consiliului de Securitate	36
Capitolul III. Elemente de comparație din perspectiva constituirii între arbitraj și reglementarea judiciară a diferendelor internaționale, ca mijloace jurisdicționale de soluționare a diferendelor internaționale	40
<i>Secțiunea 3.1. Reguli aplicabile arbitrajului internațional</i>	40
3.1.1. Înființarea și compunerea tribunalului arbitral	44
3.1.1.1. Tribunalul arbitral cu arbitru unic	44
3.1.1.2. Comisii paritare mixte	45
3.1.1.3. Tribunale arbitrale cu număr impar de arbitri.....	46
3.1.1.4. Tribunale arbitrale mixte (TAM)	47
3.1.2. Instituționalizarea arbitrajului internațional	48
3.1.2.1. Curtea Permanentă de Arbitraj (CPA)	49
3.1.2.2. Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile (CIRDI)	51
3.1.2.3. Curtea de Conciliere și Arbitraj a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (CCA OSCE)	53
3.1.2.4. Mecanismele jurisdicționale de soluționare a diferendelor din cadrul NAFTA (Acordul Nord-Atlantic de Liber Schimb)	54
<i>Secțiunea 3.2. Constituirea Curții Permanente de Justiție Internațională (CPJI) și a Curții Internaționale de Justiție (CIJ)</i>	55
3.2.1. Considerații introductive	55
3.2.2. Caracteristici specifice CPJI și CIJ din punct de vedere al organizării și funcționării	57

3.2.2.1. <i>Judecătorii CPJI și CIJ</i>	59
3.2.2.2. <i>Camerele CPJI și CIJ</i>	64
3.2.2.3. <i>Grefa CIJ</i>	67
Secțiunea 3.3. <i>Jurisdicția internațională penală</i>	67
3.3.1. <i>Preliminarii</i>	67
3.3.2. <i>Crearea Tribunalelor penale internaționale ad-hoc</i>	69
3.3.2.1. <i>Constituirea Tribunalelor de la Nürnberg și Tokio</i>	70
3.3.2.2. <i>Noțiuni generale privind clasificarea tribunalelor penale internaționale ad-hoc</i>	70
3.3.2.3. <i>Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII) și Tribunalul Penal Internațional pentru Ruanda (TPIR)</i>	72
3.3.2.4. <i>Tribunalele penale internaționale ad-hoc de generația a doua: Curtea Specială pentru Sierra Leone (CSSL), Camerele Extraordnare pentru Judecarea Crimelor Comise în perioada Kampuchiei Democratice (Tribunalul Special pentru Cambodgia – TSC) și curțile penale speciale cu participarea internațională: Instanțele penale speciale pentru Timorul de Est, Tribunalul Special Irakian (TSI) și Tribunalul Special pentru Liban (TSL)</i>	75
3.3.2.4.1. <i>Curtea Specială pentru Sierra Leone (CSSL)</i>	75
3.3.2.4.2. <i>Camerele Extraordnare pentru Judecarea Crimelor Comise în perioada Kampuchiei Democratice (Tribunalul Special pentru Cambodgia – TSC)</i>	78
3.3.2.4.3. <i>Instanțele penale speciale pentru Timorul de Est</i>	80
3.3.2.4.4. <i>Tribunalul Special Irakian (TSI)</i>	82
3.3.2.4.5. <i>Tribunalul Special pentru Liban (TSL)</i>	83
3.3.3. <i>Curtea Penală Internațională (CPI) – elemente de context istoric</i>	88
3.3.3.1. <i>Aspecte instituționale interne ale CPI</i>	90
3.3.3.2. <i>Aspecte instituționale externe: Curtea Penală Internațională și Consiliul de Securitate al ONU</i>	95
3.3.3.3. <i>Conferința de Revizuire a Statutului de la Roma al CPI</i>	97
Secțiunea 3.4. <i>Un sistem de drept pentru soluționarea diferendelor privind dreptul mării – înființarea Tribunalului Internațional pentru Dreptul Mării (TIDM)</i>	100
3.4.1. <i>Aspecte introductive</i>	100
3.4.2. <i>Crearea TIDM ca instituție permanentă specializată pentru soluționarea diferendelor privind dreptul mării</i>	102
3.4.3. <i>Organizarea TIDM</i>	104
3.4.3.1. <i>Judecătorii</i>	105
3.4.3.2. <i>Camerele TIDM</i>	107
3.4.3.3. <i>Grefa TIDM</i>	108
Secțiunea 3.5. <i>Instituirea Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), a Tribunalului Uniunii Europene (TUE) și a Tribunalului Funcției Publice al Uniunii Europene (TFP)</i>	109
3.5.1. <i>Considerații introductive – organele jurisdicționale europene</i>	109
3.5.2. <i>Curtea de Justiție de la Luxemburg</i>	111
3.5.2.1. <i>Componenta Curții de Justiție</i>	112

3.5.2.2. <i>Organizarea Curții de Justiție</i>	114
3.5.3. <i>Tribunalul Uniunii Europene</i>	116
3.5.3.1. <i>Necesitatea constituirii Tribunalului de Primă Instanță</i>	116
3.5.3.2. <i>Organizarea Tribunalului Uniunii Europene</i>	116
3.5.4. <i>Tribunalul Funcției Publice al Uniunii Europene</i>	118
3.5.4.1. <i>Înființarea unei jurisdicții specifice pentru contenciosul funcției publice</i>	118
3.5.4.2. <i>Componența Tribunalului Funcției Publice</i>	119
Secțiunea 3.6. Mecanismul de protecție al drepturilor omului – constituirea Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO)	121
3.6.1. <i>Dreptul fundamental între definiție și efecte juridice</i>	121
3.6.2. <i>Sistemul de protecție și control al respectării drepturilor omului – înființarea Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO)</i>	122
3.6.3. <i>Reforma introdusă de Protocolul nr. 11 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950</i>	123
3.6.4. <i>Evoluția mecanismului de control de la Strasbourg prin adoptarea Protocolului nr. 14 la Convenție</i>	125
3.6.5. <i>Componența și organizarea CEDO</i>	128
3.6.5.1. <i>Judecătorii</i>	128
3.6.5.2. <i>Secții, Comitete și Camere ale CEDO</i>	130
3.6.5.3. <i>Grefa CEDO</i>	132
3.6.6. <i>Agentul guvernamental pentru CEDO</i>	133
Capitolul IV. Concurența competențelor internaționale și fenomenul de <i>forum shopping</i> în sistemul jurisdicțiilor internaționale	135
<i>Secțiunea 4.1. Dezvoltarea exponențială a relațiilor internaționale, factor de proliferare a instanțelor internaționale în sistemul jurisdicțiilor internaționale</i>	135
<i>Secțiunea 4.2. Fenomenul de forum shopping în sistemul jurisdicțiilor internaționale – consecințe și soluții</i>	138
<i>Secțiunea 4.3. Fenomenul de forum shopping în cazul Delimitarea maritimă în Marea Neagră (România c. Ucraina, 2009)</i>	140
Capitolul V. Delimitări de competențe între principalele instanțe arbitrale și jurisdicționale internaționale	142
<i>Secțiunea 5.1. Arbitrajul internațional: delimitări de competențe între Curtea Permanentă de Arbitraj, Tribunalele arbitrale mixte, Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării, Curtea de Conciliere și Arbitraj a OSCE și Mecanismele jurisdicționale NAFTA</i>	142
5.1.1. <i>Preliminarii</i>	142
5.1.2. <i>Competența Curții Permanente de Arbitraj</i>	143
5.1.3. <i>Contribuția Curții Permanente de Arbitraj la arbitrajul între state</i>	146
5.1.3.1. <i>Rolul Curții Permanente de Arbitraj la soluționarea altor diferende între state – Tribunalele arbitrale mixte</i>	146
5.1.3.2. <i>Relația Curții Permanente de Arbitraj cu dreptul mării</i>	147
5.1.3.3. <i>Curtea Permanentă de Arbitraj și litigiile dintre un stat și persoane private</i>	148

5.1.4. Arbitrajul interstatal instituționalizat	148
5.1.4.1. Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile (CIRDI)	148
5.1.4.2. Curtea de Conciliere și Arbitraj a OSCE	151
5.1.4.3. Mecanismele jurisdicționale de soluționare a diferendelor din cadrul NAFTA	152
Secțiunea 5.2. Funcția contencioasă a Curții Internaționale de Justiție	154
5.2.1. Consacrarea principiului jurisdicției facultative a CIJ	154
5.2.2. Excepția privitoare la jurisdicția „obligatorie” a CIJ	155
5.2.3. Competența <i>ratione personae</i>	157
5.2.4. Competența <i>ratione materiae</i> (art. 36 din Statutul CIJ)	158
5.2.4.1. Modalități de sesizare a Curții: convenția specială sau clauza compromisorie, acordul compromisoriu, declarația facultativă și forum prorogatum [art. 38 alin. (5) din Regulile de procedură ale CIJ]	158
5.2.4.2. Diferendele de ordin juridic deduse judecării Curții, precum și deciziile abstracte care privesc o chestiune de drept	159
5.2.4.3. Principiul kompetenz-kompetenz	160
5.2.4.4. Dreptul aplicabil – art. 38 din Statutul CIJ	161
5.2.4.4.1. Convențiile internaționale	161
5.2.4.4.2. <i>Cutuma internațională</i>	162
5.2.4.4.3. Principiile generale de drept	163
5.2.4.4.4. Hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați profesioniști în drept public	164
5.2.5. Evaluarea sintetică a hotărârii Curții Internaționale de Justiție în procesul <i>Delimitarea maritimă în Marea Neagră din 3 februarie 2009</i> (România c. Ucraina)	165
Secțiunea 5.3. Competența contencioasă a Tribunalului Internațional pentru Dreptul Mării	168
5.3.1. Sistemul procedural al Convenției ONU privind dreptul mării	168
5.3.1.1. Competența <i>ratione personae</i>	169
5.3.1.2. Competența <i>ratione materiae</i>	170
5.3.2. Dreptul aplicabil TIDM	170
5.3.3. Excepții de la jurisdicția obligatorie a TIDM în cazurile contencioase	173
5.3.4. Concurența competențelor CIJ și a TIDM	175
Secțiunea 5.4. Competența Curții Penale Internaționale	176
5.4.1. Delimitarea competențelor Curții Penale Internaționale	176
5.4.1.1. Competența <i>ratione materiae</i>	177
5.4.1.2. Competența <i>ratione personae</i>	180
5.4.1.3. Competența <i>ratione temporis</i>	182
5.4.1.4. Competența <i>ratione loci</i>	183
5.4.2. Principiul complementarității Curții Penale Internaționale	184
Secțiunea 5.5. Delimitări de competențe între Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Tribunalul Uniunii Europene și Tribunalul Funcției Publice	187
5.5.1. Recunoașterea personalității juridice a Uniunii Europene	187
5.5.2. Elemente privind evoluția și extinderea competențelor Curții de Justiție de la Luxemburg	189

5.5.3. Concurența competențelor Curții Europene de Justiție și a Curții Europene a Drepturilor Omului în materia drepturilor fundamentale	191
5.5.4. Cooperarea între instanțele naționale și CJUE în ceea ce privește trimiterea preliminară	192
5.5.5. Competențele specifice Curții de Justiție a Uniunii Europene	194
5.5.5.1. <i>Recursul în interpretare</i>	194
5.5.5.2. <i>Acțiunile directe</i>	194
5.5.6. Competența Curții Europene de Justiție și a Tribunalului Uniunii Europene de a se pronunța în temeiul unei clauze de arbitraj sau a unui acord special	195
5.5.7. Jurisdicția nelimitată a CJUE și a Tribunalului Uniunii Europene în ceea ce privește acțiunile referitoare la sancțiuni	196
5.5.8. Relația dintre Tribunalul Uniunii Europene și Tribunalul Funcției Publice din punct de vedere al competenței	198
5.5.9. Considerații privind competența penală a Uniunii Europene	201
5.5.10. Limitarea și cazurile de necompetență ale Curții de Justiție de la Luxemburg	204
Secțiunea 5.6. Funcția contencioasă a Curții Europene a Drepturilor Omului	205
5.6.1. Sistemul de protecție și control al respectării drepturilor omului prevăzut de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950	205
5.6.1.1. <i>Competența ratione materiae</i>	205
5.6.1.2. <i>Competența ratione personae</i>	206
5.6.1.3. <i>Competența ratione temporis și ratione loci</i>	207
5.6.2. Reformarea mecanismului de control al aplicării Convenției	210
5.6.3. Fenomenul de <i>forum shopping</i> în sistemul CEDO și CJUE în domeniul protecției drepturilor fundamentale	213
5.6.4. România în fața CEDO: Hotărârea <i>G.C.P. c. România</i> (plângerea nr. 20899/03) din 20 decembrie 2011	217
Capitolul VI. Principiile dreptului procesual în sistemul jurisdicțiilor internaționale	221
Secțiunea 6.1. Considerații introductive	221
6.1.1. <i>Principii și reguli</i>	221
6.1.2. Noțiunea de <i>procedură</i>	222
6.1.3. Principii generale ale dreptului procesual în ceea ce privește arbitrajul și calea judiciară	224
Secțiunea 6.2. Principii fundamentale și constituționale	225
6.2.1. Egalitatea părților	225
6.2.2. Principiul unei bune administrări a justiției	228
Secțiunea 6.3. Principii ale dreptului procesual stricto sensu	231
6.3.1. Definierea obiectului litigiului: regula <i>ne eat judex ultra petita partium</i>	231
6.3.2. Conținutul și sarcina probei	233
Secțiunea 6.4. Principii de fond referitoare la procedură	237
6.4.1. Obligația generală de loialitate a părților (Principiul bunei-credințe)	237
6.4.2. Interzicerea abuzului de procedură	238

6.4.3. Principiul <i>estoppel</i> (<i>venire contra factum proprium</i>)	239
6.4.4. Adagiul <i>nemo ex propria turpitudine commodum capere potest</i>	240
Capitolul VII. Procedura în fața principalelor instanțe arbitrale și jurisdicționale internaționale.....	241
Secțiunea 7.1. Procedura reglementării arbitrale a diferendelor	241
7.1.1. Tendințe de jurisdicționalizare a procedurii arbitrale – Curți și Tribunale arbitrale internaționale	241
7.1.1.1. Curtea Permanentă de Arbitraj (CPA)	241
7.1.1.2. Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile (CIRDI)	242
7.1.1.3. Curtea de Conciliere și Arbitraj a OSCE (CCA OSCE)	243
7.1.1.4. Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării (TIDM)	243
7.1.2. Aspecte comparative privind caracteristicile și temeiul procedurii arbitrale și ale căii judiciare	244
7.1.3. Procedura arbitrală	246
7.1.3.1. Considerații generale	246
7.1.3.2. Fazele procedurii arbitrale	248
7.1.3.2.1. Faza scrisă	248
7.1.3.2.2. Faza orală	248
7.1.4. Aspecte privind extinderea eficienței procedurale arbitrale în Regulile arbitrale UNCITRAL din anul 2010	250
7.1.5. Sentința arbitrală	253
7.1.5.1. Motivarea sentinței arbitrale	253
7.1.5.2. Obligatorivitatea sentinței arbitrale	254
7.1.5.3. Caracterul neexecutoriu al sentinței arbitrale	255
7.1.5.4. Viciile sentinței arbitrale – Căi de atac	256
7.1.5.5. Rectificarea erorilor	259
Secțiunea 7.2. Procedura în fața Curții de Justiție Internațională.....	261
7.2.1. Studiu introductiv privind procedura în fața Curții Permanente de Justiție Internațională	261
7.2.2. Procedura contencioasă în fața Curții Internaționale de Justiție	263
7.2.2.1. Alegerea limbilor de lucru ale Curții (art. 39 din Statutul CIJ)	264
7.2.2.2. Sesizarea CIJ (art. 40 din Statutul CIJ)	265
7.2.2.3. Fazele procedurii în fața CIJ (art. 43 din Statutul CIJ)	265
7.2.2.3.1. Faza scrisă	265
7.2.2.3.2. Faza orală	267
7.2.3. Chestiuni procedurale	270
7.2.3.1. Procedura incidentală în cazul obiecțiilor preliminare (art. 79 din Regulile de procedură ale CIJ)	270
7.2.3.1.1. Condiții necesare obiecțiilor preliminare	271
7.2.3.1.2. Efectele obiecțiilor preliminare	272
7.2.3.2. Măsurile conservatorii [art. 41 din Statutul CIJ și art. 75 alin. (1) din Regulile de procedură ale CIJ]	274
7.2.3.3. Neprezentarea unei părți (art. 53 din Statutul CIJ)	278
7.2.3.4. Intervenția unui stat terț (art. 62 și art. 63 din Statutul CIJ)	279

7.2.4. Deliberarea și hotărârea CIJ	280
7.2.4.1. Aspecte privind secretul deliberărilor	281
7.2.4.2. Condițiile și caracterul definitiv ale hotărârii CIJ [art. 56 și 60 din Statutul CIJ și art. 95 alin. (1) din Regulile de procedură ale CIJ]	281
7.2.4.3. Obligativitatea și interpretarea hotărârilor CIJ (art. 60 teza a doua din Statutul CIJ)	283
7.2.4.4. Revizuirea hotărârii CIJ (art. 61 din Statutul CIJ)	283
7.2.4.5. Rectificarea erorilor	284
7.2.4.6. Redeschiderea procedurii în condiții speciale	285
7.2.5. Procedura consultativă	285
7.2.5.1. Considerații generale	285
7.2.5.2. Procedura avizelor consultative (art. 65 și urm. din Statutul CIJ)	287
Secțiunea 7.3. Aspecte procedurale specifice Tribunalului Internațional pentru Dreptul Mării	288
7.3.1. Soluționarea diferendelor potrivit Secțiunii 1 Partea XV din Convenția ONU privind dreptul mării	288
7.3.2. Chestiuni procedurale	289
7.3.2.1. Procedura incidentală în cazul măsurilor conservatorii (art. 290 din Convenția ONU privind dreptul mării)	289
7.3.2.2. Procedura incidentală în cazul eliberării prompte a unei nave sau a echipajului acesteia (art. 292 din Convenția ONU privind dreptul mării)	291
7.3.3. Procedura consultativă	293
Secțiunea 7.4. Procedura în fața Curții Penale Internaționale	295
7.4.1. Principii de funcționare ale CPI	295
7.4.2. Exercițarea și declanșarea jurisdicției penale internaționale	296
7.4.2.1. Fazele declanșării procedurii în fața CPI	296
7.4.2.2. Declanșarea jurisdicției internaționale penale permanente	297
7.4.2.2.1. Sesizarea Procurorului de către un stat parte la Statutul de la Roma	297
7.4.2.2.2. Sesizarea Procurorului de către Consiliul de Securitate al ONU	298
7.4.2.2.3. Sesizarea ex officio a Procurorului	299
7.4.3. Mecanisme de control a declanșării jurisdicției CPI	301
7.4.3.1. Mecanisme judiciare	301
7.4.3.1.1. Aplicarea principiului complementarității	301
7.4.3.1.2. Autorizarea începerii unei investigații proprio motu de către Procuror	301
7.4.3.1.3. Revizuirea deciziei Procurorului de a nu declanșa anchetă sau de a nu declanșa urmărirea penală după efectuarea unei anchete, conform art. 53 din Statut	302
7.4.3.2. Mecanisme politice	302
7.4.3.2.1. Suspendarea unei anchete sau urmăriri penale de către Consiliul de Securitate al ONU	302
7.4.3.2.2. Revocarea din funcție a Procurorului și aplicarea de sancțiuni disciplinare acestuia de către Adunarea statelor părți	303
7.4.4. Rolul Consiliului de Securitate în ceea ce privește crima de agresiune	304
7.4.5. Cooperarea CPI cu statele și organizațiile internaționale	306

7.4.5.1. Cooperarea CPI cu statele părți	306
7.4.5.2. Cooperarea României cu CPI	308
Secțiunea 7.5. Procedura în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene, a Tribunalului Uniunii Europene și a Tribunalului Funcției Publice	308
7.5.1. Tratatul de la Lisabona – o nouă procedură pentru dezvoltarea edificiului european	308
7.5.2. Aspecte introductive	309
7.5.3. Procedura în cazul acțiunilor directe	310
7.5.3.1. Faza scrisă	311
7.5.3.2. Faza orală	312
7.5.3.3. Conexarea cazurilor	313
7.5.3.4. Intervenția	314
7.5.3.5. Închiderea procedurii	316
7.5.4. Procedura în cazul unei trimiteri preliminare	318
7.5.5. Procedura în cazul unui apel/recurs împotriva unei decizii a Tribunalului Uniunii Europene	321
7.5.6. Particularități ale procesului în fața Tribunalului Funcției Publice	323
Secțiunea 7.6. Procedura în fața Curții Europene a Drepturilor Omului	324
7.6.1. Generalități	324
7.6.2. Procedura referitoare la admisibilitate	328
7.6.2.1. Condiții comune tuturor cererilor	328
7.6.2.2. Condiții specifice cererilor individuale	330
7.6.2.3. Faza decizională a procedurii	331
7.6.3. Procedura referitoare la fond	332
7.6.3.1. Procedura în fața Camerelor	332
7.6.3.2. Procedura în fața Comitetelor	334
7.6.4. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului	335
7.6.4.1. Pronunțarea hotărârii	335
7.6.4.1.1. Motivarea hotărârii	335
7.6.4.1.2. Conținutul hotărârii	336
7.6.4.1.3. Hotărârea privind reparația	337
7.6.4.2. Executarea hotărârii	339
7.6.4.2.1. Interpretarea hotărârii	340
7.6.4.2.2. Revizuirea hotărârii	340
7.6.4.2.3. Forța obligatorie a hotărârii	340
7.6.4.2.4. Sfera de aplicare a hotărârilor Curții	340
7.6.4.2.5. Hotărârile „pilot”	342
Capitolul VIII. Aspecte conclusive și de lege ferenda privind realitățile și perspectivele referitoare la jurisdicția internațională	344
Secțiunea 8.1. Dezvoltarea dreptului internațional în temeiul principiului pacta sunt servanda	344
Secțiunea 8.2. Rolul și importanța instanțelor jurisdicționale și arbitrale internaționale în dreptul internațional contemporan	346
Secțiunea 8.3. Fenomenul de forum shopping în sistemul jurisdicțiilor internaționale – consecințe și soluții	349

<i>Secțiunea 8.4. Preeminența Curții Internaționale de Justiție asupra curților internaționale</i>	351
<i>Secțiunea 8.5. Reflecții asupra competenței extrateritoriale și constituționale a CEDO, precum și asupra forței obligatorii a hotărârii CEDO</i>	352
<i>Secțiunea 8.6. Scurte considerații privind reformele jurisdicțiilor comunitare. Soluții privind aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului</i>	355
Bibliografie	361